

Θ.Ε. Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
«ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ»

Μύθοι – θρύλοι – παραμύθια

Ειδικοί Διδακτικοί Στόχοι:

- Έμφαση στις παλαιότερες μορφές ζωής και στη λαϊκή πολιτιστική και λογοτεχνική κληρονομιά.
- Η διά μέσου των αιώνων μεταβίβαση της λαϊκής πολιτιστικής /λογοτεχνικής κληρονομιάς από γενιά σε γενιά, ζώντας μέχρι τις μέρες μας.
- Πρόσφορες αναφορές στη «συγγενή» παράδοση των λαών της Ευρώπης και ιδιαίτερα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης: Βαλκανικής χερσονήσου και Μεσογείου

Λογοτεχνικός Γραμματισμός:

- **Θεωρία των λογοτεχνικών ειδών:**

- Παραπληρωματικά είδη της **αφηγηματικής λαϊκής** παράδοσης: μύθοι – θρύλοι – παραμύθια (διήγημα – μυθιστόρημα και παραμύθια: προσωπική δημιουργία).
- Τυπολογία και αντιπαραβολή → ως προς τη μορφή και τα εκφραστικά μέσα, σε συνάρτηση με το ιστορικό /πολιτισμικό περιβάλλον παραγωγής τους.

- **«Γραμματική» της λογοτεχνικής γλώσσας:**

- Αφηγηματικός λόγος: Τα «δομικά» υλικά του αφηγηματικού κόσμου: ιστορία, πλοκή, επεισόδια (της «δράσης»), μοτίβα που χαρακτηρίζουν το ποιόν και τη δράση των προσώπων. Η γλώσσα: προφορικός αφηγηματικός (λαϊκός) λόγος.

A. ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Η ορφανή (έμμετρο λαϊκό παραμύθι), *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Α΄ Γυμνασίου, σ. 107

2. ΣΑΡΑ ΠΕΡΟ, *Η Σταχτοπούτα*
(διασκευή - σύντομη απόδοση)

Μια φορά κι έναν καιρό, σε μια μακρινή χώρα ζούσε ένας καλός κι ευγενικός έμπορος με τη γυναίκα του και τη μικρή τους κόρη.

Η γυναίκα του όμως αρρώστησε και πέθανε κι ο άντρας της αποφάσισε να ξαναπαντρευτεί, για να έχει η αγαπημένη του κόρη μια μητέρα. Δεν ήξερε όμως τι τον περίμενε... Η νέα του γυναίκα ήταν κακιά και φαντασμένη και οι δύο της κόρες ήταν όμορφες στην όψη μα άσχημες στην καρδιά.

Δε πέρασε λίγος καιρός και ο έμπορος έπρεπε να φύγει για ένα μακρινό ταξίδι. Έτσι άφησε τη κόρη του μόνη με τη μητριά και τις δυο της κόρες. Μόλις έφυγε ο πατέρας της η μητριά, που ζήλευε τη κοπέλα γιατί ήταν όμορφη και καλή, την έντυσε με κουρέλια και την έβαζε να κάνει όλες τις δουλειές του σπιτιού σαν να ήταν υπηρέτρια. Της φερόταν πολύ άσχημα και επειδή η καημένη ήταν συνέχεια κουρασμένη και βρόμικη από τις στάχτες της κουζίνας τη φώναζαν Σταχτοπούτα. Μια μέρα ο βασιλιάς της χώρας αποφάσισε να διοργανώσει ένα μεγάλο χορό για να βρει γυναίκα ταιριαστή για το γιο του τον πρίγκιπα.

Μόλις άκουσαν τα νέα οι αδερφές τις Σταχτοπούτας άρχισαν αμέσως να ετοιμάζονται για το χορό. Η μητέρα τους πίστευε πως σίγουρα μια από τις δύο τους θα γινόταν πριγκίπισσα. Η Σταχτοπούτα δούλεψε πολύ σκληρά για να ετοιμάσει τα φουστάνια τους και να τις κάνει όμορφες για το χορό. Κι όταν ρώτησε τη μητριά της αν μπορούσε να έρθει και αυτή μαζί τους, εκείνη όλο κακία γέλασε και είπε: « Είσαι πολύ άσχημη και πολύ βρόμικη για να σε πάρουμε μαζί μας Σταχτοπούτα. Θα μείνεις κλειδωμένη στην κουζίνα μέχρι να γυρίσουμε.»

Η μητριά και οι κόρες της έφυγαν ντυμένες και στολισμένες για το χορό ενώ η Σταχτοπούτα γύρισε στην κουζίνα και έβαλε τα κλάματα.

« Αχ, να μπορούσα να πάω και εγώ στο χορό του πρίγκιπα!» Ξάφνου εκεί που έκλαιγε είδε ένα φως και μπροστά της παρουσιάστηκε μια όμορφη γυναίκα.

« Σταχτοπούτα είμαι η νονά σου και είμαι νεράιδα. Θα σε βοηθήσω εγώ να πιάς στο χορό.» Βγήκαν μαζί στο κήπο και η νονά της άγγιξε με το μαγικό της ραβδάκι μια

κολοκύθα, που αμέσως μεταμορφώθηκε σε μια μεγάλη άμαξα. Κάτι ποντικάκια που έπαιζαν εκεί γύρω έγιναν όμορφα άλογα.

Τέλος άγγιξε και τη Σταχτοπούτα με το ραβδί της. Έκπληκτη εκείνη κοιτάχτηκε και είδε πως φορούσε ένα χρυσό φόρεμα και δυο κρυστάλλινα γοβάκια.

« Και τώρα είσαι έτοιμη για το χορό! Αλλά πρόσεξε! Πρέπει να φύγεις πριν από τα μεσάνυχτα γιατί τότε τα μάγια θα λυθούν. Η άμαξα θα γίνει ξανά κολοκύθα και τα ρούχα σου κουρέλια!» Η Σταχτοπούτα ευτυχισμένη που θα

πήγαινε στο χορό ανέβηκε στην άμαξα και έφυγε αφού πρώτα ευχαρίστησε τη νονά της και της υποσχέθηκε πως θα γυρνούσε πριν από τα μεσάνυχτα. Όταν μπήκε στο παλάτι όλοι έμειναν άφωνοι από την ομορφιά της. Αναρωτιόταν ποια ήταν η όμορφη νέα και από πού είχε έρθει. Η μητριά και οι κόρες της δεν την αναγνώρισαν και είχαν σκάσει από τη ζήλια τους!

Έβλεπαν πώς ο πρίγκιπας είχε μαγευτεί και όλο το βράδυ χόρευε μόνο μαζί της. Η Σταχτοπούτα ερωτεύτηκε αμέσως τον πρίγκιπα το ίδιο κι αυτός. Χόρευαν ευτυχισμένοι ώσπου ξαφνικά.... Ντιν, Νταν! Το ρολόι του παλατιού σήμανε μεσάνυχτα! Η Σταχτοπούτα χωρίς να πει λέξη άρχισε να τρέχει για να φύγει πριν λυθούν τα μάγια και γίνει ξανά μια φτωχή κοπέλα. «Στάσου!» φώναξε ο πρίγκιπας μα δεν την πρόλαβε. Το μόνο που βρήκε ήταν το γοβάκι της που είχε πέσει στις σκάλες.

Η Σταχτοπούτα ίσα-ίσα πρόλαβε να μπει στην κουζίνα πριν φτάσουν οι αδερφές της και η μητριά της στο σπίτι. Την επόμενη μέρα ο πρίγκιπας έστειλε έναν αυλικό να ψάξει σ' όλο το βασίλειο και να του φέρει την κοπέλα που στο πόδι της θα ταίριαζε το κρυστάλλινο γοβάκι. Με τα πολλά ο αυλικός του βασιλιά έφτασε και στο σπίτι της Σταχτοπούτας.

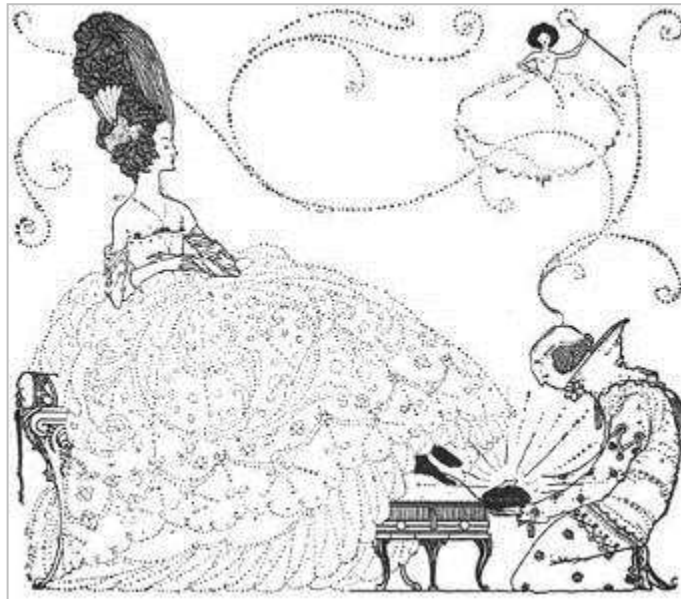
Οι αδερφές της δοκίμασαν το γοβάκι αλλά τους ήταν πολύ μικρό. Η Σταχτοπούτα ήθελε και αυτή να το δοκιμάσει αλλά η μητριά της δεν την άφησε. «Τι δουλειά έχεις εσύ να ανακατεύεσαι με πρίγκιπες; Εσένα η δουλειά σου είναι στη κουζίνα» της είπε με κακία.

Ο αυλικός όμως αγνόησε τη κακιά μητριά και έδωσε το γοβάκι στη Σταχτοπούτα. Όταν είδαν πως της έκανε η μητριά και οι κόρες της πρασίνισαν από το κακό τους!

Ο αυλικός πήγε αμέσως τη Σταχτοπούτα στο παλάτι και ο πρίγκιπας την αναγνώρισε. Οι δύο αδερφές και η μητριά της έσκασαν από το κακό τους και έφυγαν άρον-άρον από το βασίλειο κι ούτε που ξανάκουσε ποτέ κανείς γι αυτές.

Όσο για τη Σταχτοπούτα παντρεύτηκε τον πρίγκιπα και έμειναν στο παλάτι μαζί με τον πατέρα της που γύρισε επιτέλους απ' το ταξίδι του.

Και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα!!

Β. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποιο παραμύθι των παιδικών σας χρόνων σας θυμίζει το λαϊκό παραμύθι «Η ορφανή»;

.....

2. Με ποιο είδος λογοτεχνικών κειμένων που γνωρίσατε μοιάζει και σε τι; Πώς εξηγείτε τις ομοιότητες;

.....

.....

.....

3. Να συγκρίνετε το λαϊκό παραμύθι «Η ορφανή» με το αντίστοιχο δυτικό του (στην εκδοχή του μεγάλου παραμυθά Σ. Περό που σας δίνεται), ως προς:

α) τους τίτλους τους, εξηγώντας πού δίνει έμφαση ο καθένας:

.....

.....

.....

β) τον χώρο και τον χρόνο όπου διαδραματίζονται τα περιστατικά, με συγκεκριμένες αναφορές στα κείμενα:

	Η ορφανή	Σ. Περό [ ]
χώρος		
λέξεις/φράσεις του κειμένου		
χρόνος		
λέξεις/φράσεις του κειμένου		

* Γιατί νομίζετε ότι χώρος και χρόνος προσδιορίζονται έτσι;

.....

.....

.....

γ) Τις οικογενειακές σχέσεις:

.....
.....
.....

δ) Τα δρώντα πρόσωπα και την ιδιότητά τους (τι είναι ο καθένας), καθώς και τους ρόλους τους:

ΔΡΩΝΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	Η ορφανή	Σ. Περό [ ]	ΡΟΛΟΙ

* Πού βρίσκεται εδώ η μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο παραμυθιών και πώς την εξηγείτε;

.....
.....
.....
.....

ε) Την τύχη του πρωταγωνιστικού προσώπου:

ΤΥΧΗ	Η ορφανή	Σ. Περό [ ]
Αρχική κατάσταση		
Μεταβολή		
Ανατροπή		
Περιπέτειες		
Κατάληξη		

* Με ποιο από τα πρόσωπα νιώθετε να ταυτίζεστε και γιατί;

.....
.....
.....

4. Ποιο είναι το έπαθλο για την πρωταγωνίστρια; Θα είχε την ίδια αξία και σήμερα; Με τι θα το αντικαθιστούσατε, αν είχατε τη δυνατότητα και γιατί;

.....
.....
.....

5. Σε ποιο φύλο ανήκει η πλειοψηφία των προσώπων που δρουν; Ποιος είναι ο ρόλος του πατέρα στο παραμύθι; Γιατί; Παραμένει και σήμερα περιχαρακωμένο κάθε φύλο στο ίδιο πεδίο δράσης μ' αυτό των παραμυθιών;

.....
.....
.....

6. Ποιες άλλες διαφορές εντοπίζετε μεταξύ των δύο παραμυθιών; (προσέξτε και τους λογότυπους στην αρχή και στο τέλος τους).

.....
.....
.....

7. Πώς σκιαγραφείται ο χαρακτήρας των προσώπων; Είναι έτσι και στην πραγματική ζωή; Γιατί πιστεύετε ότι παρουσιάζονται μ' αυτόν τον τρόπο; Ποιες άλλες διαφορές μεταξύ των παραμυθιών και της πραγματικότητας βλέπετε;

.....
.....
.....

8. Τα παραμύθια αυτά ανήκουν στην κατηγορία των «μαγικών παραμυθιών». Με βάση ποια στοιχεία τους νομίζετε ότι εντάχθηκαν σ' αυτήν;

.....
.....
.....

9. Ποιες παιδικές ανησυχίες αλλά και προβλήματα ή φόβους της παιδικής ηλικίας μπορείτε να αναγνωρίσετε στα παραπάνω παραμύθια;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. Ποιο δίδαγμα αφήνει ο τρόπος που τελειώνουν; Σκεφτείτε και τον τρόπο που τελειώνουν άλλα γνωστά σας παραμύθια (π.χ. *Ο παπουτσωμένος γάτος, Η Χιονάτη, Η ωραία κοιμωμένη...*). Τι συμπέρασμα βγάξετε σχετικά με την αντίληψη που θέλουν να περάσουν σε ακροατές (τα λαϊκά) και αναγνώστες (τα επώνυμα);

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Φέρτε στο μυαλό σας γνωστές κινηματογραφικές ταινίες που απευθύνονται κυρίως σε παιδικό και εφηβικό κοινό (π.χ. Χάρι Πότερ) και συγκρίνετε την εξέλιξη της υπόθεσης και τους ρόλους των προσώπων με τα παραμύθια που γνωρίσατε. Τι παρατηρείτε;

Γ. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μελετήστε το κινέζικο λαϊκό παραμύθι «Η Γιε-Σεν» που θεωρείται η παλαιότερη ή μια από τις παλαιότερες εκδοχές της Σταχτοπούτας. Εντοπίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχει με τη Σταχτοπούτα και την Ορφανή και προσπαθήστε να τις εξηγήσετε.

Η Γιε-Σεν (Yeh-Shen) (κινέζικο λαϊκό παραμύθι)

Τον καιρό της Δυναστείας των Τσιν και των Χαν ζούσε ένας αρχηγός φυλής, ο Βου, που παντρεύτηκε δύο γυναίκες. Καθεμία από τις γυναίκες του γέννησε από μία κόρη.

Πέρασαν χρόνια, και κάποτε ο αρχηγός Βου και η μία του γυναίκα πέθαναν, αφήνοντας την κόρη τους, τη Γιε-Σεν, στη φροντίδα της μητριάς της. Η μητριά δε χώνευε τη Γιε-Σεν γιατί ήταν πιο όμορφη και πιο ευγενική από τη δική της κόρη, γι' αυτό δεν τη φρόντιζε καθόλου. Η Γιε-Σεν έκανε τις πιο βαριές δουλειές του σπιτιού.

Ο μόνος φίλος που είχε ήταν ένα όμορφο ψάρι με μεγάλα χρυσαφένια μάτια. Κάθε μέρα το ψάρι πλησίαζε στην όχθη και έβγαινε από το νερό για να το ταΐσει η Γιε-Σεν. Και η Γιε-Σεν μοιραζόταν με το ψάρι το λιγοστό φαγητό που είχε για τον εαυτό της.

Η μητριά της, μαθαίνοντας για το ψάρι, μεταμφιέστηκε σε Γιε-Σεν, το ξεγέλασε, το έπιασε, το σκότωσε και το μαγείρεψε. Η Γιε-Σεν σπάραξε από τον πόνο όταν έμαθε το θάνατο του ψαριού. Καθώς καθόταν κι έκλαιγε στην παραλία άκουσε μια φωνή να της μιλάει. Είδε έναν ηλικιωμένο σοφό, με τραχιά ρούχα και μακριά μαλλιά μέχρι τους ώμους, να βγαίνει από τη θάλασσα. Της είπε ότι τα κόκαλα του ψαριού είχαν μαγική δύναμη κι ότι όταν είχε ανάγκη από κάτι θα μπορούσε να γονατίζει και να τους ζητάει αυτό που επιθυμεί. Την προειδοποίησε να μη σπαταλήσει την προσφορά τους. Η Γιε-Σεν μάζεψε τα κόκαλα και τα έκρυψε.

Πέρασε ο καιρός και πλησίαζαν οι γιορτές της άνοιξης. Ήταν ο καιρός που οι νέοι και οι νέες μαζεύονταν στο χωριό, γνωρίζονταν μεταξύ τους και διάλεγαν ταίρι. Η Γιε-Σεν λαχταρούσε να πάει στη γιορτή αλλά η μητριά της δεν την άφηνε γιατί φοβόταν μήπως κάποιος προτιμήσει εκείνη από την κόρη της. Έτσι η μητριά της και η κόρη της έφυγαν για τη γιορτή αφήνοντάς τη μόνη.

Η Γιε-Σεν, που ήθελε πάρα πολύ να πάει κι εκείνη στη γιορτή, ζήτησε από τα κόκαλα του ψαριού να της δώσουν ρούχα. Και ξαφνικά βρέθηκε ντυμένη μ' ένα ωραίο γαλάζιο φόρεμα κι ένα μανδύα κεντημένο με πτερύγια ψαριού γύρω από τους ώμους της. Στα πόδια της φορούσε όμορφα παπούτσια. Είχαν κεντημένα λέπια από χρυσοκλωστή και οι σόλες τους ήταν φτιαγμένες από καθαρό χρυσάφι. Όταν περπατούσε ένιωθε σαν να πετάει. Μια μυστική φωνή την προειδοποίησε να προσέξει να μη χάσει τα παπούτσια.

Η Γιε-Σεν πήγε στη γιορτή όπου όλοι τη θαύμαζαν. Η μητριά της και η κόρη της την πλησίασαν για να την κοιτάζουν καλύτερα επειδή νόμιζαν πως κάπου την ήξεραν.

Η Γιε-Σεν φοβήθηκε μήπως την αναγνωρίσουν και έφυγε τρέχοντας, χάνοντας στη βιασύνη της το ένα της παπούτσι.

Μέχρι να φτάσει στο σπίτι της τα ωραία της ρούχα είχαν χαθεί και της απόμειναν τα κουρέλια. Πήγε στο μέρος όπου είχε κρύψει τα κόκαλα και τους μίλησε αλλά εκείνα έμειναν σιωπηλά. Λυπημένη, έκρυψε το άλλο της παπούτσι κάτω από το στρώμα της.

Σαν τέλειωσε η γιορτή, κάποιος βρήκε το χαμένο παπούτσι της Γιε-Σεν. Καταλαβαίνοντας τη μεγάλη του αξία, το δώρισε στο βασιλιά. Ο βασιλιάς θέλησε να βρει την κάτοχο του κομψού παπουτσιού. Έστειλε τους ανθρώπους του να ψάξουν αλλά καμιάς κοπέλας το πόδι δεν μπορούσε να χωρέσει στο μικρό χρυσό παπούτσι. Τότε έβαλε να κατασκευάσουν ένα περίπτερο στο σημείο του δρόμου όπου βρέθηκε το παπούτσι, και το τοποθέτησε εκεί, με μια ανακοίνωση που έλεγε ότι επιθυμούσε να επιστρέψει το παπούτσι στην κάτοχό του. Η φρουρά του βασιλιά κρύφτηκε εκεί τριγύρω και περίμενε.

Ένα σκοτεινό βράδυ, η Γιε-Σεν πήγε ελαφροπατώντας στο περίπτερο, πήρε το χρυσό παπούτσι και γύρισε να φύγει αλλά η φρουρά του βασιλιά τη συνέλαβε. Οδηγήθηκε μπροστά στο βασιλιά που θύμωσε επειδή δεν πίστευε ότι μια κοπέλα ντυμένη στα κουρέλια μπορεί να έχει ένα χρυσό παπούτσι. Καθώς την πλησίασε όμως έμεινε έκπληκτος από την ομορφιά της και παρατήρησε ότι είχε το πιο λεπτό πόδι του κόσμου.

Ο βασιλιάς και η φρουρά του τη συνόδευσαν στο σπίτι της. Εκεί η Γιε-Σεν φόρεσε το παπούτσι και, βγάζοντας και το άλλο που είχε κρυμμένο κάτω από το στρώμα, το φόρεσε στο άλλο πόδι. Και τότε τα κουρέλια της μεταμορφώθηκαν στα πλούσια ρούχα που φορούσε στη γιορτή.

Ο βασιλιάς κατάλαβε ότι αυτή ήταν η γυναίκα που του ταίριαζε. Παντρεύτηκαν και έζησαν ευτυχισμένοι για πολλά-πολλά χρόνια.

Ο βασιλιάς απαγόρευσε στη μηριά και την κόρη της να ζαναδούν τη Γιε-Σεν. Τις καταδίκασε να ζήσουν όλη τους τη ζωή στη σπηλιά τους μέχρι την ημέρα που πέθαναν και οι δύο από μια κατολίσθηση.

πηγή: <http://www.synthesi.com.gr/FairyTalesDetails.asp?id=13&uUrl=2/6/200838911>

2. Αναζητήστε άλλες μορφές τέχνης που εμπνεύστηκαν από το σχετικό παραμύθι (κινηματογράφος, μπαλέτο...) και μελετήστε πώς το παρουσίασαν εκείνες σε σχετικά τους έργα. Ποια απ' όλες τις τέχνες (συμπεριλαμβανομένης και της λογοτεχνίας) νομίζετε ότι αφήνει περισσότερο χώρο στη φαντασία και γιατί;

